

Valtakunnallisen etnisten suhteiden neuvottelukunnan ETNO kokous 10

Päivämäärä: tiistaina 20.6.2023 kello 13.00-15.30

Etäkokous: TEAMS

Läsnä:

- Pekka Timonen, oikeusministeriö (pj)
- Minna Hulkkonen, sisäministeriö (vpj)
- Natalie Gerbert, Monika-Naiset liitto ry (vpj)
- Peter Kariuki, OM (pääsihteeri)
- Henriikka Juhonen, OM (sihteeri)
- Abdulrahm A. Rage, Suomen somalilaisten liitto (SSL) ry
- Arseniy Svynarenko, Ukrainalaisten yhdistys Suomessa ry
- Tanja Mustonen, Ukrainalaisten Yhdistys Suomessa ry
- Elina Helmanen, Familia ry
- Järvi Lipasti, Tuglas-seura ry
- Meri Kianto, Pakolaisnuorten tuki ry
- Petri Öhman, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö SVK ry
- Johanna Matikainen, SPR ry
- Timo Koponen, USKOT foorumi ry
- Adan Mohamed, Etelä-Suomen Etno
- Diana Seppä, Pohjois-Suomen Etno
- Ari Pitkänen, Pohjanmaan Etno
- Nafisa Yeasmin, Lapin Etno
- Heikki Parviainen, Miessakit ry
- Veronica Hertzberg, Luckan ry
- Panu Artemjeff, Helsingin yliopisto
- Varpu Taarna, TEM
- Anna Bruun, TEM
- Ira Alanko, VM
- Maija Lummepero, OKM
- Kristiina Kokko, Kokoomuksen eduskuntaryhmä
- Mika Poutala, Kristillisdemokraattien eduskuntaryhmä
- Laura Jokela, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä
- Emina Arnautovic, Svenska riksdagsgruppen
- Saku Nikkanen, Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä
- Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto
- Eve Kyntäjä, SAK

PÖYTÄKIRJA:

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja, kansliapäällikkö Pekka Timonen avasi kokouksen klo 13.00.

2. Esityslistan hyväksyminen

Hyväksyttiin esityslista.

3. ETNO:n valtakunnallinen kokous 9 (15.3.2023) pöytäkirja

Tarkistettiin ja hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

4. Tilannekatsaus: Suomen ukrainalaisten ja Ukrainasta tulleiden tilanne yhteiskunnassa

Esittelijänä: Tanja Mustonen ja Arseniy Svynarenko, Ukrainalaisten yhdistys Suomessa ry

Mustonen esitteli yhdistyksen toimintaa. Yhdistys on perustettu vuonna 1997 Helsingissä. Sen tavoitteena on Suomessa asuvien ukrainalaisten asioiden koordinointi. Yhdistys on toiminut sotaa paenneiden ukrainalaisen tukena ja koordinaattorina. Suomessa asuu yli 60 000 ukrainalaista. Keskusteltiin siitä, mitä ukrainalaiset kysyvät saapuessaan Suomeen. On tärkeää selittää heille, miten Suomi toimii. Ensimmäisiksi kysymyksiä herättää asuminen, terveyspalvelut, koulut ja päiväkoti sekä informaatio- ja emotionaalinen tuki. Myöhemmin kysellään paljon työstä ja työllistymisestä, julkisista palveluista ja suomen kielen kurseista. Pidempään asuneita kiinnostaa kotikunnan hakeminen. Työllistymisessä on haasteita, ei löydetä samanlaista työtä kuin kotona. Saimme palautetta, että on vaikea saada työlupaa. Suurin haaste tässä on työkieli, ja eniten haasteita kohdataan rakennus- ja siivousalalla. Kotoutumiseen pitäisi saada intensiivisiä ja laadukkaita kursseja. Ukrainalaisille lapsille olisi myös tärkeää jatkaa ukrainan kielen opettelemista. Yhdistys yrittää saada ukrainankielisiä kirjoja kirjastoihin.

Svynarenko esittelee Ukrainan kansalaisidentiteetin keskeiset piirteet ja keitä ukrainalaiset ovat. Venäjän hyökkäyksen seurauksena ukrainalaisten positiivinen suhtautuminen venäläisiin on romahtanut. Suhtautuminen venäjän kieleen ja kielen käyttöön on myös muuttunut. Kansalaisuudella on merkitys, etnisyydellä heikko. Ukrainan kieli on vahvemmin siviili kansan identiteetin piirre kuin etnisen yhteisön. Venäjän kulttuurin vaikutus Ukrainassa ollut venäläistymisen kautta, esimerkkinä ukrainan kielen ja kulttuurin kieltäminen. Nykyään ukrainan kieli ainoa virallinen kieli Ukrainassa. Ukrainan kieleen sisältyy monia asioita, jotka eivät ole tuttuja venäjää puhuville. Ukrainan kieli tuo turvallisuutta ukrainalaisille ja kielen käyttö luo parempaa emotionaalista oloa ihmisille.

Kommentit: Ministeriöiden kommentteja.

Kehuttiin hedelmällistä yhteistyötä. Yhteistyö kulminoituu kahteen asiaan. Ensimmäinen on EU-laajuinen ratkaisu siitä, mitä tapahtuu tilapäisen suojelun asemalle, joka päättyy maaliskuussa 2025. EU-jäsenmaiden tulee päättää, miten vuoden 2025 jälkeen toimimme. Komission esityksiä odotetaan vielä. Suomi on kiirehtinyt keskusteluiden aloittamista. On tärkeää miettiä jatkoa yhdessä, jotta ratkaisuna olisi ukrainalaisille helpottava tilanne, eivätkä he joudu miettimään, minne lähtevät. Toinen on kansallinen tilanne ja ukrainalaisten tilanne Suomessa. Uusi hallitus jatkaa vahvaa ukrainalaisten tukemista Suomessa. Hallitusohjelmaan kirjattu erikseen toimenpideohjelma, jossa kiinnitetään huomiota työllistämiseen, tutkintojen tunnistamiseen, täydennyskoulutukseen yms. Hallitus kaavailee myös merkittävää tukipakettia ja ovat sitoutuneet humanitääriin tukeen.

Työmarkkina-asemaa koskeva tilastointi on alkanut. On tietoa, että huhtikuussa Suomessa oli töissä 6000 tilapäistäsuojausta vaativaa ukrainalaista. Huono tilanne paranee tasaisesti. Kotoutumisia ja työllistymistä koskevista palveluista on tulossa selvitys, joka valmistuu syksyllä. Kotikuntaan siirtyminen on tärkeä kokonaisuus, syksyllä varmasti alkaa tapahtua senkin osalta.

Avointa keskustelu ja johtopäätökset:

Kuultiin, että moni työnantaja ei ole halukas täyttämään omaa osuuttaan työperäisistä oleskeluluvista. Monella alalla on työvoimapula ja työperäistämäaahanmuuttoa pitäisi lisätä. Kuultiin, että suurin haaste työllistymisen suhteen on informaation puute. Kuultiin, että instituutioiden rooli on Ukrainassa erilainen. Töitä tehdään joskus epävirallisilla sopimuksilla, ja se on normaalia. Ukrainalaisille pitäisi selittää eri instituutioiden merkitys, jotka voivat turvata työntekijöitä esimerkiksi silloin, jos työnantaja ei maksa palkkaa. Ammattiliitot ovat aktiivisia, mutta asiaa voisi huomioida vielä enemmän.

5. Hyvien väestösuhteiden tila suomessa. (Building an Inclusive integration Approach in Finland –hankkeen selvitys)

Esittelijä: Tutkija Panu Artemjeff, Helsingin yliopisto.

Artemjeff esitteli kotoutumis- ja väestösuhdepolitiikan tilannekatsausta Suomessa. Tilannekatsauksen tarkoitus on antaa kuva nykytilasta Suomessa. Raportti laadittiin osana EU:n, EN:n ja oikeusministeriön yhteishanketta ”inklusiivisen integraation rakentaminen Suomessa”. Keskitytään väestösuhdepolitiikkaan, eli millaista keskeistä lainsäädäntöä Suomessa on ja ketkä ovat keskeisiä toimijoita. Etnon näkökulmasta kiinnitettiin huomiota konsultatiivisiin elimiin.

Kehittämisehdotuksia raportin pohjalta ovat demokratia, valtavirtapalvelut, väestöryhmien yhdenvertaisuuden ja osallisuuden vahvistaminen ja vuorovaikutusta lisäävä väestösuhdepolitiikka. Etnon kannalta roolia päätöksentekoon vaikuttamisessa voisi lisätä. Instituutioiden kykyä tunnistaa ja purkaa yhdenvertaisuuden esteitä tulee lisätä.

Keskustelu ja johtopäätökset:

Tilannekatsaus antaa kunnille hyvän lähtöasetelman väestösuhteiden kehittämiseksi. Etnolla tulee olemaan keskustelua eri menetelmien edistämisestä. Keskusteltiin, että hallitusohjelma näyttää haasteelliselta tämän kannalta. Mielenosoituksia on jo ollut maahanmuuttopoliittisten linjausten vuoksi. Tarvitaan resilienssiä seuraavien vuosien aikana. Lisää varmasti jännitteitä. Todettiin kuitenkin, että näkökulma riippuu siitä, miten hallitusohjelmaa luetaan. Hallitusohjelmassa tämä on kuitenkin mainittu hallituksen perustavoitteiksi selvästi Etnon yhteisiä tavoitteita eteenpäin vieviä asioita.

6. Avoimen hallinnon toimintaohjelman: vieraskielisten ja maahanmuuttaneiden osallistumisen edistäminen.

Osiassa kuultiin viidennen Avoimen hallinnon toimintaohjelman valmistelusta ja erityisesti maahanmuuttaneiden ja vieraskielisten suomalaisten osallistumisen edistämisestä.

Esittelijä: Ira Alanko, Neuvotteleva virkamies Valtiovarainministeriö

Avoimen hallinnon viides toimintaohjelma tehdään vuosiksi 2023-2027. Tätä varten on kierretty kunnissa ja pidetty otakantaa.fi –keskusteluja. Parhaillaan menossa on Nordic Peer Review –ohjelma, jotta saadaan eri perspektiivejä ja suosituksia. Ohjelma julkaistaan 5.10., lausuntoja voi antaa lausuntopalvelussa 25.8. asti. Avoimella hallinnolla on kahdeksan pysyvää työaluetta: julkisuus, luottamus, viestintä, avoin data, hallinto mahdollistajana, avoin toiminta, osallisuus, ja ymmärrettävyys.

Kysely on toteutettu keväällä 2023. On yritetty saada erilaisia ääniä kuuluviin. Nostoja avoimen hallinnon kyselystä 2023. Onko organisaatio vahvistanut vuoropuhelua? Suurin osa on. Onko vahvistettu kansalaisjärjestötoimijoihin? On. Vielä on silti tekemistä. Tunnistettu mahdollisuuksia ja heikkouksia. Meidän tulee vahvistaa tunnetta siitä, että täällä voi osallistua ja voi vaikuttaa. Tämä tarkoittaa yhteistyön tiivistämistä ja avoimen hallinnon jakamista. Toimintaohjelman luonnos jakautuu kolmeen sitoumukseen: dialogit ja kohtaamiset edistävät yhteistä ymmärrystä, luotettava tieto ja yhteistyö vahvistavat osaamista ja avoimen hallinnon toimijoiden tuki kotimaassa ja kansainvälisesti.

Nostettiin esille erityisesti kohtaamiset julkisissa palveluissa, jotka edistävät osallisuutta ja tukevat demokratiaa, sekä selkokielen osaaminen ja käyttö julkisissa palveluissa. Yhteistyössä torjutaan mis- ja disinformaation levittämistä ja varmistetaan, että koko julkinen hallinto osaa toimia VM:n tekoälyn eettisen ohjeen mukaisesti. Hyvien käytäntöjen jakamista tehostetaan.

Keskustelua:

Tuotiin esille se, miten eri kielet tulisivat näkyviin (esimerkiksi ruotsin kieli), kun puhutaan esimerkiksi selkokielistä. Todettiin hyväksi asiaksi se, että kannustetaan kansallisiin dialogeihin. Nuorisodialogit toteutetaan syksyllä ELY-keskusten kanssa. Mis- ja disinformaatio nousut ennenkin esiin Etnossa, mutta ei ole ollut keinoja, miten estää sitä. Disinformaatiosta oli kirjauksia hallitusohjelmassa. Kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen dialogikortit on julkaistu (suomeksi ja englanniksi), ja OKM:ltä on saatavissa dialogeihin myös fasilitaattori.

Lisäksi toivottiin lausuntopalveluun lausuntoja. Kansalaisjärjestöjen puhujilla olisi oiva paikka tuoda näkemyksiä esiin kumppanuusperiaatetta korostaen. Avoimen hallinnon toimeenpano vaiheessa kansalaisjärjestöjä tulee saada mukaan.

TIEDOKSI ASIAT:

7. Hyvien väestösuhteiden pilottihankeen päätösfoorumi järjestettiin Kuopiossa 31.5.-1.6.

Otettiin tiedoksi hyvien väestösuhteiden pilottihankkeen tilanne.

AJANKOHTAISET:

8. Muutokset ETNO:n kokoonpanossa. Suomen Kuntaliitto

Suomen Kuntaliitto on nimittänyt Maria Salenius, Kehittämispäällikkö ja varajäsenenä Oscar Ohlis, Asiantuntija. Varsinainen jäsen Anu Wikman-Immonen on jäämässä eläkkeelle.

Eduskuntaryhmät

Eduskuntavaalien jälkeen, eduskuntaryhmät ovat esittäneet seuraavat jäsenmuutokset:

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on nimittänyt varsinaiseksi jäseneksi, ja ETNO:n varapuheenjohtajaksi, Kristiina Kokko, puoluesihteeriksi ja varajäseneksi Mikko Kortelainen, eduskuntaryhmän pääsihteeriksi.

SDP eduskuntaryhmä on nimittänyt varsinaiseksi jäseneksi Saku Nikkanen ja hänen varajäsenekseen on nimitetty Eveliina Heinäluoma.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä on nimittänyt varsinaiseksi jäseneksi Mika Poutala, kansanedustaja. Varajäsenenä jatkaa Sonja Falk.

Perussuomalaisen, Ruotsalaisen, Vihreän ja Vasemmistoliiton eduskuntaryhmien jäsenet ja varajäsenet säilyvät ennallaan.

Keskustan ja Liike Nyt eduskuntaryhmät nimittävät jäsenensä myöhemmin.

Otettiin tiedoksi uudet jäsenet.

9. Katsaus uuteen hallitusohjelmaan

Erytysasiantuntija Peter Kariuki oikeusministeriöstä esitteli hallitusohjelmaa ja miten se heijastuu Etnon toimintaan. Etnon viisi pääteemaa toimikaudelle 2020-2024:

Teema 1 Onnistunut kotutuminen ja sitä tukeva maahanmuuttopolitiikka

Teema 2 Monikieliset suomalaiset yhteiskunnallisina vaikuttajina

Teema 3 Elinvoimaiset maahanmuuttaneiden ja monikulttuurijärjestöt

Teema 4 Hyvien väestösuhteiden edistäminen

Teema 5 Työelämän monimuotoisuuden edistäminen

Keskusteltiin keskeisistä kohdista:

Todettiin, että olisi hyvä katsoa hallitusohjelmaa positiivisen kautta. Kiinnostava kokonaisuus ohjelmassa on kotoutumispalveluiden uudistus, tarkoitus tehostaa järjestelmää ja koota kokonaisuus yhteen kanavaan. Paljon myös velvoittavuuteen ja sosiaaliturvaan liittyviä kirjauksia. Tavoitteita, joiden mukaan maahanmuuttajalasten osallistumista varhaiskasvatukseen tulisi nostaa ja arvioida S2 kielen opetuksen toimivuutta. Myös oleskelulupien kirjauksia. Työelämässä aliedustettujen osuutta olisi myös tarkoitus lisätä. Positiivista kielellisten oikeuksien edistäminen. Usean kielen rekisteröiminen järjestelmään on hyvää edistystä.

STM:stä ollaan tyytyväisiä, että saatiin toiveiden mukainen ulkomaalaislainkokonaisuudistus hallitusohjelmaan ja siihen saimme jopa myös resursseja. Hallitus toivoo myös kokonaisuudistusta laajempaan kuin alun perin oltiin suunniteltu. Osallistaminen ja kokonaisuudistus nousivat keskeiseksi viime keväänä esiselvityksen seminaarissa. Kansalaisuuslainuudistukselle asetettu kunnianhimoinen tavoite, vuoden loppuun mennessä. Tuleva hallitus haluaa viedä maahanmuuttopolitiikan pohjoismaisemmalle tasolle. Ohjelma analyysityö käynnissä ja ulkomaalaislainkokonaisuudistus päästään aloittamaan pikaisesti.

Kuultiin, että muutama kansainvälinen opiskelija on peloissaan hallitusohjelman sisällöstä. Dis- ja misinformaatio on vahvasti jo ihmisissä, eivätkä he saa tarkkaa tietoa. Mietittiin yhdessä, onko Etnolla suunnitelmaa, että hallitusohjelmasta voitaisiin tehdä eri kielillä lausuntoja tai ymmärrettäviä kokonaisuuksia. Tultiin siihen tulokseen, että tähän ei ole mandaattia, mutta voidaan näyttää mihin englannin kielinen käännös tulee. Sieltä voimme lainata virallisia osia ohjelmasta, ja koota relevantit kohdat Etnon sivuille. Lisäksi pitää huomioida muutkin kielet, kuin englanti.

Todettiin myös tärkeäksi korostaa, että hallitusohjelma on ohjelma, eikä vielä lainsäädäntöä. Ihmisillä on pelko siitä, että ehdotetut asiat tulevat välittömästi voimaan, vaikka osaan voi mennä lainsäädännöllisistä prosesseista johtuen kauankin.

Muut asiat:

10. Seuraavan kokouksen ajankohta ja aiheet

Valtakunnallisen ETNO:n toimikauden 11 kokouksen ajankohta esitettiin kokouksessa, 21.9. klo 9.30-12.00.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.21.

Pekka Timonen
Puheenjohtaja

Peter Kariuki
Pääsihteeri

Kansliapäällikkö OM

Erityisasiantuntija OM

LIITTEET:

Liite 1: ETNO valtakunnallinen kokous 9, 15.3.23 pöytäkirja (luonnos)

Liite 2: Raportti_tilannekatsaus_Kotoutumisen ja HVS_Suomessa_2023

Liite 3: Taustamuistio_Avoim_hallinto_V-toimintaohjelma

JAKELU: Etnisten suhteiden neuvottelukunta

TIEDOKSI: Alueelliset etnisten suhteiden neuvottelukunnat

Osastopäällikkö Suurpää